Vol 3 Issue 5 Nov 2013

Impact Factor : 1.9508 (UIF)

ISSN No :2231-5063

Monthly Multidisciplinary Research Journal

GoldenResearch Thoughts

Chief Editor
Dr.Tukaram Narayan Shinde

Publisher
Mrs.Laxmi Ashok Yakkaldevi

Associate Editor
Dr.Rajani Dalvi

Honorary
Mr.Ashok Yakkaldevi

IMPACT FACTOR : 1.9508 (UIF)

Welcome to ISRJ

RNI MAHMUL/2011/38595 **ISSN No.2230-7850**

Indian Streams Research Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial Board readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

International Advisory Board

Flávio de São Pedro Filho
Federal University of Rondonia, Brazil

Kamani Perera
Regional Centre For Strategic Studies, Sri Lanka

Janaki Sinnasamy
Librarian, University of Malaya [Malaysia]

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

Titus Pop

Mohammad Hailat
Dept. of Mathmatical Sciences, University of South Carolina Aiken, Aiken SC 29801

Abdullah Sabbagh
Engineering Studies, Sydney

Catalina Neculai
University of Coventry, UK

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Fabricio Moraes de Almeida
Federal University of Rondonia, Brazil

George - Calin SERITAN
Postdoctoral Researcher

Hasan Baktir
English Language and Literature Department, Kayseri

Ghayoor Abbas Chotana
Department of Chemistry, Lahore University of Management Sciences [PK]

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Horia Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Ilie Pintea,
Spiru Haret University, Romania

Xiaohua Yang
PhD, USA

Nawab Ali Khan
College of Business Administration

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade
ASP College Devrukh,Ratnagiri,MS India

R. R. Patil
Head Geology Department Solapur University, Solapur

Rama Bhosale
Prin. and Jt. Director Higher Education, Panvel

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University, Kolhapur

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai

Chakane Sanjay Dnyaneshwar
Arts, Science & Commerce College, Indapur, Pune

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary, Play India Play (Trust),Meerut

Iresh Swami
Ex - VC. Solapur University, Solapur

N.S. Dhaygude
Ex. Prin. Dayanand College, Solapur

Narendra Kadu
Jt. Director Higher Education, Pune

K. M. Bhandarkar
Praful Patel College of Education, Gondia

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

G. P. Patankar
S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka

Maj. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

S.Parvathi Devi
Ph.D.-University of Allahabad

Sonal Singh

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur

R. R. Yalikar
Director Managment Institute, Solapur

Umesh Rajderkar
Head Humanities & Social Science YCMOU, Nashik

S. R. Pandya
Head Education Dept. Mumbai University, Mumbai

Alka Darshan Shrivastava
Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar

Rahul Shriram Sudke
Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore

S.KANNAN
Ph.D , Annamalai University,TN

Satish Kumar Kalhotra

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.isrj.net

Golden Research Thoughts
Volume-3, Issue-5, Nov-2013
ISSN 2231-5063

Available online at www.aygrt.isrj.net

सुरेश भटांच्या निवडक कवितांतील अल्पाक्षरत्व

विवेक रा. विश्वरुपे
सहयोगी प्राध्यापक अमोलकचंद महाविद्यालय, यवतमाळ

सारांश: प्रथितयश कवि, सुरेश भट यांच्या कवितांचे वाचक, श्रोते, चाहते महाराष्ट्रातचे नव्हे तर बृहन्महाराष्ट्रातही अनेक ठिकाणी आहेत. त्यांच्या मराठीतील गझलेने तर अनेक वाचकश्रोत्यांना मोहित करुन जणू गझल वेडे केले आहे. 'रंगुनी रंगात साऱ्या, रंग माझा वेगळा' (मूळ गायिकादेवकी पंडीत) असो किंवा माझिया मृत्यूत व्हावी (मूळ गायक सुरेश वाडकर)...
अशा संगीतबध्द् रचनांची संगीत रसिकांवरील मोहिनी अफाट आणि अमीट आहे.
कवी भटांच्या विविध विषयस्पर्शी कवितांमधून व्यक्त झालेला भाव, त्यातील सघन आशय आणि बहुतेक कवितांना असलेली वैशिष्टयपूर्ण सुरवात तसेच वाचकांवर दीर्घकाळ प्रभाव पाडणारा कवितेचा प्रभावी उपसंहार या बाबींमुळे काव्यरसिक सुरेश भटांच्या कवितेचे निस्सीम चाहते झाले आहेत.

प्रस्तावना:

वर निर्देशित वैशिष्ट्यांसोबतच मला विशेषत्वाचे भावलेला त्यांचा काव्यगुण म्हणजे त्यांच्या कवितेतील अल्पाक्षरत्व होय. कोणत्याही लेखनाच्या लेखनयशामध्ये त्याचे/तिचे भाषाप्रभुत्व आणि त्याच्या/तिच्या शब्दभांडाराची विपुलता यांच्यासोबतच लेखनातील आशय प्रकट करताना योजलेल्या शब्दांची रचना महत्वाची ठरते. कवी भटांच्या निवडक कवितांतील ही त्यांची चपखल तसेच अर्थगर्भ शब्दनिवड स्तिमित करणारी आहे.

ज्यावेळी भट –

माझिया गीतांत वेडे
दु:ख संतांचे भिनावं
वाळत्या वेलीस माझ्या
अमृताचे फूल यावे! '

असे म्हणतात त्यावेळी अनेक संदर्भ त्यांच्या तरल कविमनात एकत्रित होऊन त्यांचे रुपांतर काव्यरुपी शब्दसृष्टीत झालेले दिसते. हे प्रकटीकरण समीक्षक T.S. Eliot त्यांच्या 'Traditional and Individual Talent' या समीक्षानिबंधात म्हणतात त्याप्रमाणे –

.... the mind that creates and the man that suffers

असे मन आणि मानवी जीवनातील अनुभव यांचे जणू संयुग असलेले दिसते. संवेदनशील, तरल मनाची वृत्ती अनेकदा स्वप्नाळू, स्वप्नरंजनपर आणि कल्पित साम्राज्यात चूर असलेली अशी दिसते. परंतू भटांच्या कविमनाने आशय आणि अभिव्यक्तीमध्ये अशी काही उंची गाठलेली आहे की त्यांच्या कवितेतून प्रकटणाऱ्या इच्छा–आकांक्षा भव्य नि उदात्त दिसतात :

स्पंदने ज्ञानेश्वराची
माझिया वक्षात व्हावी
इंद्रियावाचून मीही
इंद्रिये भोगून घ्यावी !!

अशी अतींद्रिय अनुभवाची आस आपल्या अल्पाक्षरी रचनेतून अभिव्यक्त करणारे असामान्य प्रतिभेचे धनी सुरेश भट पुढे लिहीतात–––

माझियासाठी जगाचे
रोज जाते घर्घरावे
मात्र मी सोशीन जे जे
ते जनाईचे असते !!

त्यांच्यातील man that suffers दु:ख सहन करण्यासाठी तयार आहे, मात्र हया संकटे, अडचणी यांचेही संतांच्या जीवनातील दु:खे संकटाप्रमाणे असाधारणत्व असावे. 'दु:खानो' या कवितेतील अंतिम कडव्यात सुरेश भट जीवनातील दु:खाचे व्यक्तीकरण करुन म्हणतात––

दु:खानो हया धीर असा की,
करुन मुजरा म्हणेल ईश्वर

तुझे गीत आहे शाश्वत, पण
देवत्वच माझे क्षणभंगुर !

कवीचे स्वत:च्या काव्यक्षमता आणि काव्याशयावर इतका विश्वास आहे की, त्याक्षमतेपुढे तसेच त्या कवितेच्या वैश्विकतेपुढे ईश्वराचे ईश्वरत्वदेखील फिके पडू शकेल. भटांची स्वत:च्या काव्यप्रतिभेसंबंधीची धारणा अशी कमालीची दुर्दम्य आहे.

यासंदर्भात दु:ख आणि वेदनेसंबंधी विचार करता अल्पाक्षरी कविता लिहिणारे कवी मधुकर केचे यांच्या खालील ओळी आठवतात. केचे म्हणतात :

जेव्हा कळले संतांच्या
वेदनेचा वेद झाला
माझा जात्यातला जीव
पीठ होऊन हासला

कवीची कविता जेव्हा अनुभवसंपन्नता, जीवनातील बाबी/घटना यांचे अवलोकन आणि अवगाहन यांनी कसदार व संपृक्त होते तेव्हा रचनेतील अर्थगहनता अल्पाक्षरी मांडणीतून प्रकट होते. सुरेश भटांच्या अशा कविता या वैशिष्टयामुळेच रसिकप्रिय व संस्मरणीय ठरल्या. कवयित्री शांताबाई शेळके यांच्या कवितेतही हा काव्यगुण अनेक ठायी दिसतो. गायक जीतेंद्र अभिषेकी यांनी गाऊन अमर केलेल्या शांताबाईंच्या 'काटा रुतें कुणाला.....' या गीतातील खालील ओळी वाचताच आपल्याला संदर्भ आणि आशयाची विपुलता व सघनता म्हणजे काय, तसेच ते अल्पाक्षरी कवितेतून व्यक्त झाल्यावर किती प्रभावी होते, याची प्रचीती येईल :

काटा रुते कुणाला, आक्रंदतात कोणी
मज फूलही रुतावे, हा दैवयोग आहे !
....
हा स्नेह, वंचना की, काहीच आकळेंना
आयुष्य ओघळोनि, मी रिक्तहस्त आहे !

माणसाचे संपूर्ण जीवन निघून जाते पण त्याला मनुष्यजन्माचे खरे प्रयोजन व पुढील गंतव्य 'ठिकाण' गवसत नाही. लौकिकार्थाने ओंजळ कितीही भरलेली असली तरीही माणूस शेवटी श्रिक्तहस्तश्च असतो ! केवढा भव्य तो काव्याशय आणि तो व्यक्त करताना किती अल्पशब्दांत बसवलेली कवींची ती अभिव्यक्ती.

संत ज्ञानेश्वरांच्या पसायदानातील 'जे खळांची व्यंकटी सांडो, तया सत्कर्मी रती वाढो द्य भूतां परस्परे पडो, मैत्र जीवांचे द्यद्य असो किंवा संत तुकारामांचा

मन हा मोगरा, अर्पुनी ईश्वरा द्य पुनरपि संसारा येणे नाही ! हा अभंग असो, अल्पाक्षरत्व आणि आशयघनत्व यांचा संगम आपल्याला दृग्गोचर होतो.

अनेक प्रसिध्द कवींच्या आशयसंपन्न कवितांत हा अल्पाक्षरत्वाचा गुण रसिकांना दिसलेला आहे. सुरेश भटांच्या काही भावकविता, गझल तसेच इतर कवितांमध्ये आशय आणि अल्पाक्षरी रचना यांचे सुरेख मिश्रण वाचक–श्रोत्यांना दिसते.

थोडक्यात भटांच्या काव्यरचना– त्या संगीतबध्द केलेल्या असोत की केवळ ग्रथित करुन वाचकांस सादर केलेल्या असो, त्यांच्या कवितेच्या यशामध्ये त्यांचा 'अल्पाक्षरत्व' हा काव्यगुण अंगभूत असलेला आपल्याला विशेषत्वाने दिसतो.

संदर्भ

1) पै, शिरीष (संपा.) सुरेश भट यांची निवडक कविता, 2008,
4 थी आवृत्ती, साहित्य प्रसार केंद्र, नागपूर

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal
For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished research paper.Summary of Research Project,Theses,Books and Books Review of publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- International Scientific Journal Consortium Scientific
- OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- EBSCO
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database

Golden Research Thoughts
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.isrj.net